

Z e s ł a n i e c

PISMO RADY NAUKOWEJ ZARZĄDU GŁÓWNEGO
NR 55 ZWIĄZKU SYBIRAKÓW ROK 2013

Spis treści	Od redakcji
<ul style="list-style-type: none">• Jolanta Załęczy <i>Powstanie styczniowe 1863-1864. Wydarzenia, konsekwencje, pamięć</i> 3	<p><i>Manifestem z dnia 22 stycznia 1863 roku konspiracyjny Tymczasowy Rząd Narodowy wezwał „Naród Polski, Litwy i Rusi” do walki z carskim zaborcą. Rzeczpospolita podzielona przez zaborców nie mogła pogodzić się z utratą wolności. Mimo niepowodzeń insurekcji kościuszkowskiej oraz powstania listopadowego nadal głęboko tkwiła tu myśl o wolności, której echa pobrzmiwały w romantycznej legendzie, opowieściach i pieśniach poświęconych już weteranów tamtych bitew. Dom, gniazdo rodzinne kształtował serca i umysły młodych, a mit wolnej Ojczyzny nieodłączny w wychowaniu stanowił istotny element świadomości narodowej.</i></p>
<ul style="list-style-type: none">• Monika Janczewska <i>Powstanie styczniowe na Litwie – historia pewnej okolicy</i> 21	<p><i>Duch dobrych czasów, kiedy Polska była wolna i silna odradzał się w społeczeństwie i stanowił klucz do niepodległości. Wreszcie wybuchło powstanie styczniowe. Przez jego szeregi przewinęło się prawie 200 tysięcy uczestników, z których wielu zginęło w boju z wojskami carskimi, innych rozstrzelano lub powieszono na rodzinnej ziemi, a prawie 40 tysięcy powędrowało na syberyjskie zesłanie.</i></p>
<ul style="list-style-type: none">• Joanna Arvaniti <i>Syberyjskie wątki w życiu Józefa Ignacego Kraszewskiego</i> 31	<p><i>Wielu powstańców uniknęło zesłania i wyjechało za granicę. Inni znaleźli schronienie w bardziej liberalnej Galicji. Dodajmy zarazem, że tak jak ogólnonarodowy był wymiar powstania, taki też charakter miała żałoba po jego upadku. Jej wyrazem była kobieca biżuteria patriotyczna: bransolety w formie łańcuchów, kolczyki, pierścionki i nade wszystko wymowny czar-</i></p>
<ul style="list-style-type: none">• Ewa Ziółkowska <i>Górka powstańców styczniowych na Cmentarzu Łyczakowskim</i> 39	
RELACJE Z ZESŁANIA	
<ul style="list-style-type: none">• Ks. Stanisław Matraś <i>Etapem przez Ural na Sybir</i> 51	
KRONIKA	
<ul style="list-style-type: none">• Jolanta Załęczy <i>Na marginesie wystawy „Gorzka chwata – Cieniom stycznia 1863 r.”</i> 73	
<ul style="list-style-type: none">• Edyta Justyna Kaczmarczyk <i>Oko w oko z Syberią</i> 80	
<ul style="list-style-type: none">• Paweł A. Budziński <i>Uzupełnienie notatki biograficznej Izabelli Kauckiej</i> 84	
<ul style="list-style-type: none">• Antoni Kuczyński <i>Sergiusz Leończyk z Abakanu laureatem nagrody Zygmunta Glogera</i> 86	
<ul style="list-style-type: none">• Krzysztof Hejke <i>150 rocznica powstania styczniowego</i> 90	
<ul style="list-style-type: none">• Ryszard Kwiek <i>Kultywowanie etosu Sybiraków przez Związek Sybiraków w Elblągu</i> 91	
<ul style="list-style-type: none">• Antoni Kuczyński <i>O zacnym Jubilacie słów kilka</i> 94	

- **Edyta Justyna Kaczmarczyk**
*Studenckie rozmowy o powstaniu
styczniowym* **95**
 - **Mieczysław Kopec**
*Nowe informacje
o gen. Józefie Kopci* **97**
- REGAŁ Z KSIĄŻKAMI**
- *Grajcie echa, grzmijcie skały.
Powstanie styczniowe w dolinie Prądnika
we wspomnieniach jego uczestników, rela-
cjach prasowych i poezji, Ojców 2013*
(Tomasz Dudek) **99**
 - *Marek Koprowski, Tropami
bolszewickiej „Pożogi”, Komorów 2012*
(Tomasz Dudek) **102**
 - *Zagłada dworów w województwie
białostockim po roku 1939,
Białystok 2012*
(Barbara Noworolska) **104**
 - *„My, Sybiracy”, 2012, nr 23.*
(Wiesław Krawczyński) **106**
 - *W. A. Haniewicz, Poljaki w Tomskie
(XIX-XX ww). Biografii, Tomsk 2012.*
(Antoni Kuczyński) **107**

Na okładce: Józef Ignacy Kraszewski, akwarela Pauliny Kopcewskiej (2012), ze zbiorów Archiwum Polskiej Akademii Nauk (s. 1); Plakat studenckiej sesji naukowej z okazji 150. rocznicy powstania styczniowego (s. 4).

**Zeszyt opublikowany dzięki dotacji
Rady Ochrony Pamięci
Walk i Męczeństwa**

Wydawca: Zarząd Główny
Związku Sybiraków,
ul. Mazowiecka 12
00-048 Warszawa, tel. 22/827 93 71

Redakcja: A. Dobroński,
A. Dzienkiewicz, W. Krawczyński,
A. Kuczyński (red. nac.), S. Sikorski,
P. Zworski
Sekretarz redakcji: M. B. Kuczyńska

Wykonawca: Skład, druk i oprawa –
QUAESTIO Przemysław Włodarczyk,
ul. Paczkowska 26; 50-503 Wrocław

Copyright nazwy „Zesłaniec”
by A. Kuczyński

Adres redakcji: ul. Bystrzycka 61/3
54-215 Wrocław, tel. 71/351 10 94

ny strój. Wśród mężczyzn pojawiły się dewizki zegarków w formie kajdan, czarne obrączki, tabakierki z wizerunkiem spętanego orła, guziki z kotwicą, orłem i żałobnym krzyżem. W mitologizowaniu powstania miała udział literatura, sztuka, muzyka i piosenka. W kufrze mojej babci zachowały się czarne suknie z okresu żałoby narodowej. Gdy nastął czas niepodległości weterani powstania darzeni byli powszechnym szacunkiem społeczeństwa. Z dzieciństwa pamiętam powstańców w mundurach, którym zalutowali oficerowie bez względu na rangę. Mam też krzyż na kamiennej podstawie z czasów żałoby narodowej, na który składałem przysięgę jako żołnierz Armii Krajowej.

Jesteśmy na początku drogi wiodącej do obchodów 150. rocznicy powstania styczniowego, najpotężniejszego zrywu narodowego, który nastąpił po powstaniach kościuszkowskim i listopadowym. Jakże one będą czas pokaże? Jedno już wiemy, że Sejm Rzeczypospolitej Polskiej nie ogłosił roku 2013 Rokiem Powstania Styczniowego. Rocznicowe obchody odbywać się będą w zróżnicowanej przestrzeni naukowej, medialnej, wydawniczej czy muzealnej ubogających powstańczą tradycję.

W nurt ten wpisuje się niniejszy numer „Zesłaniec”, który jest hołdem wobec powstania i jego uczestników. Dzisiaj, gdy echa powstańczych bitew ucichły nawet w podręcznikach historii oraz zastygły w romantycznej legendzie odśladamy obraz tamtych wydarzeń. Mogliśmy to uczynić dzięki autorom, którym serdecznie dziękujemy za okazaną pomoc.

Dziękujemy też naszym Czytelnikom, którzy od lat wspierają „Zesłaniec”, jedyne obecnie czasopismo poświęcone Związkowi polsko-syberyjskim.

Wiesław Krawczyński
Przewodniczący Rady Naukowej
Zarządu Głównego Związku Sybiraków